

A XI. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

A nagy, lélegzetelállító produkció alatt elhalkul a zene, némává merevedik a közönség. A műcsarnoki nemzeti tárlatok a korábbi, évenkénti ritmussal együtt ünnepélyességüket és mér-földkö szerepüket is elvesztették — s ma már nem sorolhatók e mutatványok sorába. Differenciáltabb lett a képzőművészeti élet, bizonytalanabbá vált az esztétikai értékelés. Mindkettőnek előnyös és hátrányos oldalát szemlélteti a kiállítás. Az egyszeri bemutatkozásra szóló görcsös készülődés nem hoz az egyéniségtől idegen, hamis kompromisszumot, s a nemzeti tárlat a sokféle feladat közül csak az egyik, amit a művésznek éves programjába be kell illesztenie. Igaz, ezúttal a feszes ünneplő ruha helyett háziköntőben mutatkozott meg az utolsó három esztendő termése. A látogató egy monstre műteremlátogatás élményével távozik a műcsarnoki kiállításról. Az esztétikai elvek tisztázatlansága hol lazává, hol esetlegessé tette az anyag kiválogatását. — Elmosta egy kissé a fejlődés fővonalait, másfelől viszont a sokféle stílustörekvés, az egymás mellett és mögött futó művészgenerációk felsorakoztatásával érzékeltetni tudta napjaink mozgalmasságát, a kifejezési formák versenyét.

Így hát a kiállítás fenti szempontok alapján támadható és védhető is egyszerre. Bizonyos vonatkozásban azonban inkább elmarasztaló, mint felmentő a bíráló. Ez pedig a tárlat előkészítése, a bemutatkozási lehetőség átgondolt felhasználásának a hiánya. A háromévenként rendezett kiállításon az elmúlt periódus anyagának színe-javára kíváncsi a közönség. Ebben tekintélyes helyet foglalnak el ugyan a frissen készült munkák, de jó, ha az egész szakaszt átfogó válogatás egészíti ki a zsüri válogatását. Az élő képzőművészettel most már illenék tudományosan foglalkozni, és a képzőművészeti eseményeket egymással összefüggésben vizsgálni. Kiállítások, beruházási munkák, amelyek különálló testületek gondozásában készülnek legalább háromévente egyszer — esetleg éppen a műcsarnoki seregszemle kapcsán —, kerüljenek komoly felmérésre, egyéni és kollektív, vidéki és pesti vásárlási akciók és állami tulajdonú műtárgyak, tárlatok, pályázatok és megbízások anyaga, illetve az ezekből kiemelt mű-

vek kapjanak reprezentatív bemutatási lehetőséget.

Egy kiállítás értékét elsősorban mégiscsak a bemutatott művek döntik el. A rendező hozott anyaggal dolgozik — csodát nem művelhet. Ki kell hát mondani végre, hogy a XI. kiállítás halványabb képet tárt elénk képzőművészetünk jelenlegi arcáról a valószínűságnál. A fejlődésnek azt az állomását mutatja, ahol a váltók összekuszálódtak, s az utasok izgatottan szaladgálnak föl s alá, s téves vonatokra ugranak fel hirtelenjében. Még olyan is akad, aki belefáradt a keresgélésbe, s másfelé váltott jegyével az ellenkező irányba tartó szerelvényre kapaszkodik, s ha már felszállt rá, ott is marad. Vannak persze zsúfolt, divatos termekocsik, amelyek csak átbognak az országon, s utasaik átmenetileg idegen tájak vonzásának adják át magukat. Ezeknek a luxusszerelvényeknek neves masinisztaí vannak, de a végére kapcsolt pótkocsikba sokféle áttételen át, lehülve érkezik a mozdony energiája. Picasso és Moor, Mondrián vagy Giacometti neve csillog a szerelvény homlokán, de utasaik csak ritkán, nagyon szerencsés pillanatokban tudják értékesen gyümölcsözteni, okosan követni a nagy mesterek példáját. Az általános kapkodásban persze sokan vannak, akik biztos léptekkel indulnak el, ha kell, inkább gyalog a jól ismert tájban a hazai sínek mentén. Közük sokan fiatalok, akik a magyar művészet klaszszikusainak életművében vagy közvetlen mestereik stílustörekvéseiben találták meg a továbbfejleszhető tanulságot. Azt a biztos fogódzót, amely egy életre etikai-esztétikai bizonyosságot adhat. S a népes kiállítótáborban egymás mellett haladnak az iskolát teremtő, hagyományt közvetítő mesterek és a most végzett főiskolások.

A rendezés hangsúlyozni igyekezett a már-már művészettörténeté váló, valamint a dekló és feltörekvő irányokat, a lírai, dekoratív és drámai felfogást, Nagybánya és a Nyolcak, meg a nagyrealista szobrászhagyományok örökösinek munkáiban.

Nehéz általános igazságokat fogalmazni erről a kiállításról, talán elsősorban azért, mert kevés a valódi élményből született mű, sok a formamanipuláció. Az eredeti ötletek azonban megmégtörnek munka közben. A technika

nem képes pótolni a megrendültséget. Vannak, akik éppen az általános divat miatt inkább rejtgetik érzelmeiket, s a formákat szétmosó, vagy erőszakoltan merevítő kompozíciókkal próbálnak lépést igazítani. A lényegig hatoló formaélmény meg néha irodalmi beszűrődésektől veszti el karakterét. Az összkép mégsem keserítheti el a kritikust, mert a kiállításban a magyar művészet megtartó energiáit is felfedezi. E percben talán kevésbé fontos számunkra a kifejele mutatós, a stílusrokonságot tükröző és a látszatra hibátlan reprezentatív felvonulás. Hiszen nem titok, hogy sok minden érlelődik, forrong az ábrázoló művészetben is, s ha már nem sikerült átfogó, hiteles képet felvázolni a három esztendőről, legalább nem is kendőztük magunkat szebbre a valóságosnál. S nem akarjuk elhietni a kívülállókkal a békés családi otthon hangulatát, amikor a stíluscsoportokat elválasztó vékony falon át szüntelen vita, torzsalkodás zaja hallatszik. Szerencsés az a művész, aki az újságokban, zsüriken, műtermekben uralkodó hangzavar közepette a belső hangokra figyelve dolgozhat, s akit embersége, tehetsége, világnézete, kultúrája tart két lábon a mesterség gyakorlása közben. Ilyen vonatkozásban az élő klasszikusok mellett a népi ihletésű művészek álltak meg most is legjobban a helyüket. A népi művészet formakincséből

táp!alkozó tartalmi élményüket is resztekedés nélkül vállaló művészek. Persze sokféle áttétel útján érlelődött, sokféle metamorfózison esett át ez a tárgyi és formai örökség. Sokszor határainkon túlra is terjed. Hol Medgyessy szobrászata, hol meg a mexikói ősi motívumok közvetítik, de beleszól a pásztorfaragás éppen úgy, mint az ikonfestészet, a szuszék vonaldíszítése és falusi udvarok kerítésének ritmusa. Hitelesebbek és átlényegültek azok az alkotások, amelyek az emberi képzetek véglegesebb és biztosabb raktáraiból merítenek. De a sokoldalúan megismert és átélt valósághoz a gondolkodás és a technikai kultúra bonyolultabb elemei, a földnek az új felől megismerhető arca, a hold egyre kevésbé ismeretlen tájai kapcsolódnak, s valahol a kibernetikus ember is követeli már jogait az ábrázoló művészetben. Lehet, hogy sok évnek kell eltelnie addig, amíg ez az új felfogás a népi valóság átlényegítésének és képi megjelenésének színvonaláig, tehát a korszakot jelző hitelességig eljut hazánkban. Az is lehet, hogy hirtelen, lökészerűen tör felszínre — egy, a művészet mélyében régóta sűrűsödő — új összetételű plazma, de ezt a folyamatot sürgetni, fél-eredményeket felfedezésnek kikiáltani oktalanság lenne.

D. FEHÉR ZSUZSA

FIATALOK ÉS SZEGEDIEK...*

Fiatalok és szegediek. Ezzel a két szóval, ezzel a két jelzővel jelentkezett a budapesti Művészeti KISZ Klubban hat művész.

Fiatalok, mert az élet első felében tartanak. Fiatalok, és előttük áll még jó pár tevékeny évtized, a fejlődés, a szellemi szárnyalás gyönyörű lehetősége. Fiatalok, de a koruktól függetlenül is fiatalok, mert művészetük alapállása korunk szemléletében gyökeredzik. Fiatalok és szegediek. Szegediek, mert ott élnek, sőt egyikük ott is született. Szegediek... mert... és most már nem tudok több érvt felsorakoztatni. Nincs is szükség rá. Tudomásul vettük életkoruk és illetőségük koordinátáit, de minket nem az érdekel, hogy majdan hova illeszti be őket a magyar művészettörténelem — majdan, mikor

már nem lesznek fiatalok, és talán már nem is élnek Szegeden. Döntőbb tényező az, hogy most jó művészekkel találkozunk, akik a magyar horizontot karakteres, értékes művekkel gazdagítják.

Két egymásra merőleges szemlélet az, amivel közelebb juthatunk, jobban megismerhetünk művészeket. Az egyik: a „szélességi” megismerés, itt helyet kaphatnak az összes adatok: a születés, a környezet, az iskola, de a másik a mélységi megismerés, amikor magából az alkotás öléből, a koncepció, a formaalkotás titkos örvényeiből keressük meg a hovatartozást, állítjuk magunk elé minden művészet örök élményét: az alkotó embert, ezt a bonyolultságában és összetettségében is sajátos, egységes lényt, aki egyszerre fiatal és öreg, egyszerre szegedi, ugyanakkor helye és joga van bárhol a világon. Helyük és joguk van, mert örök törvények képviselői akkor is, mikor új törvényeket alkotnak. Már is eljutot-

* Részletek Szentgyörgyi Kornél Kossuth-díjas festőművésznak a Tiszatáj szerkesztőségétől, a KISZ budapesti Művészeti Klubjában elhangzott, s a fiatal szegedi képzőművészek alkotásait értékelő előadásából.